

FŐFAI RITA (1988) Szekszárd

FŐFAI RITA

Szávai Géza: Makámaszútra

Pont, 2016

Szávai Géza több művével is bizonyította már, milyen bátran kísérletezik különféle műfajokkal, és milyen találékonyan használ fel különböző kulturális elemeket. Ennek egyik újabb példáját láthatjuk a *Makámaszútra*ban is. A cím két műfaj, az arab makáma és az indiai szútra nevét foglalja magában, összeolvasásuk során pedig nem lehet nem kihallani a *Kámaszútrát* sem. Ahogy a cím többféleképpen tagolható, különféle várakozásokat keltve ezzel az olvasóban, úgy áll össze maga a regény is több különböző történet összekapcsolódásából egy mozaikszerű, nagy egészé.

A mű több nemzedék sorsát követi végig az első világháborútól egészen napjainkig, Magyarországon és Romániában. Az események ugyan nem a frontvonalon zajlanak, a háború és a mindenkor politikai helyzet mégis rányomja bélyegét a szereplők gondolkodásmódjára, kapcsolataira, egész életére. A mű azonban túlmutat a korrajz szerepkörén. Ahogy egymástól távolinak tűnő emberek különböző életútja összekapcsolódik az évtizedek során, és lassan egy nagyobb egységgé, vagyis történelemmé formálódik, úgy gazdagodik a regény is egyre több jelentéssréteggel. Ehhez járul hozzá a régi korokra visszanyúló, távoli kultúrákat felidéző elemek behozatala is, amelyek nem pusztán egzotikumként, egymástól elütő, színesítő elemként képezik részét a műnek, hanem a regény világához formálva, egymásra rímelve, tökéletes összhangban a 20–21. századi közép-kelet-európai helyzettel.

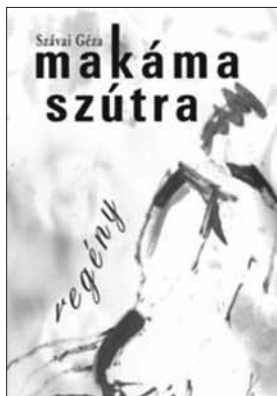
Az egyik legtöbbet felbukkanó szólam a regényben az emlékezet, a múltból tanulás, az azzal való aktív viszony fenntartása. A mű ugyanakkor igyekszik elkerülni a didaktikusságot, ami néhány szöveghelyet leszámítva sikerül is neki. A makáma és a szútra tanításban betöltött szerepének felhasználása remekül illeszkedik a regény vonulatába. A makáma ugyanis rimes próza, ez az egyik kapcsolat közte és a regény során egymással összecsengő, egymásra rímelő sorsokkal. Bár a könyv

hátoldalan található ismertető csak az életutak rímelését emeli ki, valójában más mozzanatok – például a gondolkodás és a közben motorikusan végzett tevékenység, két ember neve vagy egy személy jobb és bal fele stb. – is rímelhetnek egymásra. Sok remek apró képben, finom utalásban jelenik meg, időnként zavaró azonban, amikor a narrátor vagy a szereplők hívják fel a figyelmet rájuk, megfosztva ezzel az olvasót a rímek felfedezésének élményétől. A rímeknek azonban a kapcsolatok létesítésén túl a memorizáció, a tanulás megkönnyítésében is szerepük van. A mű során egy alkalommal magyarázatot is kapunk erre, a makáma rímei tudniillik segítséget nyújtanak a szöveg megjegyzésében. Fontos része ez a műnek, mégis sajnos olyan szöveghely ez, ahol túlságosan hallatszik a szerző hangja. A magyarázatot egy középiskolás fiatalembertől halljuk, aki az *Ezeregyéjszaka meséi* példájá-

ból kiindulva gondolkodik az arab irodalom ezen szegmenséről. Ez a közbevetés azonban nem ékelődik bele megfelelően a szövegbe, inkább ürügynek tűnik csupán arra, hogy az olvasó jobban megérthesse a makáma regényben betöltött szerepét.

A szútra behozatala még egyértelműbben utal tanítás és tanulás fontosságára. A mű több fejezete is a szútra nevet viseli, ezek itt többnyire az események menetét meg-

szakító állóképek, elmélkedések. Az ókori tanító, bölcséleti műfaj általában csak a lényegretartalmazta, szűkszavúsága miatt mindig magyarázatra szorult, diszkusszióra hívott. Ehhez hűen itt is tömör fogalmazással, tömondatokkal találkozunk, emiatt azonban néha triviálissá vagy közhelyessé válnak a leírta, pl. „Elpusztulhat minden. / Pár ember általában megmarad. / Sok mindent elpusztít özönvíz, világháborúk. / Könyvek sem maradnak. / De pár ember általában megmarad.” Az apró bölcséletek egyébként máshol is felbukkannak a regényben, nemcsak a szútrának jelölt fejezetekben. Ezek között is találhatók olyanok, amelyek jól hangzanak ugyan, de valójában üres frázisok maradnak.

Pl.: „Aki a motorokat javítja, az a világtörténelem motorja.”

Az egyik legközismertebb szútra, a *Kámaszútra* is lényegi szerepet tölt be a regényben a testiség és nemi aktus hangsúlyozásával. Igazán frissítő háború és szexualitás szinte már közhellyé vált összefonódásának új aspektusait felfedezni a mű sziporkázó képei révén. A test zónáinak és a hadszínterek zónáinak összekapcsolása, a csábító tánc és a harci alakzatok párhuzama, sőt, a háború, szexualitás és művészet összekapcsolása megannyi remek szójátékkal, ötletes képpel jelenik meg. A testiség hangsúlyozása – a *Kámaszútra*hoz hasonlóan – nemcsak a nemi aktus miatt kerül fókuszba tehát, hanem a társadalomban lét, a társadalommal való érintkezés fontos felülete is. Nem lehet ugyanakkor elmenni a szexualitással összefüggő számtalan trágár kifejezés mellett. Feltűnő ugyanis, hogy minden alkalommal, minden helyzetben, minden szereplő és a narrátor is csak vulgáris szavakkal beszél róla. Ez már élesen elüt a *Kámaszútra* – ahol a Káma, vagyis a gyönyör nagyon fontos érték – szellemiségétől, mivel szinte alpári mélységekbe süllyeszti a nemiséggel kapcsolatos fogalmakat. Valószínűleg erre utal a könyv ismertetője, amikor szókimondónak nevezi a regényt. Akár szókimondás-

ról, provokációról vagy az olvasóval való bizalmasabb viszony kialakításáról van szó, gyakran erőltetnek és öncélúnak hatnak ezek a szöveghelyek. Nem épülnek bele szervesen a regény világába, nem mindig következnek a szereplők helyzetéből sem. Pedig a meghökkentés, a szinte provokáló jelenetek sokkal finomabb eszközök révén is megjelennek a műben. Ilyen például a *Biblia* gyakori szerepeltetése, azon belül is főleg Ádám és Éva, az egész emberiség sorsát és a történelmet elindító (szexuális) kapcsolata. Itt nem a „szókimondás” – és nem is a mitikus-szakraális-filozofikus szféra –, hanem az emberpár emberközeli, hús-vér, egymás testiségének felfedezésére irányuló kérdésköre a domináns.

A mű tehát nemcsak a felölelt időszak miatt nagyszabású vállalkozás, hanem a magában foglalt számtalan kapcsolat, összeköttetés miatt is. Az életutak, műfajok találkozása mellett a történelem és a mindennapok, az írásos emlékek és az emlékezet, a világ eseményei és azok saját bőrön meg tapasztalása mind az érintkezésen, érintettségen is múlik. A *Makámaszútra* ezért minden hibája ellenére kivételes és sikeres irodalmi kísérlet, a szútra műfajához méltón számos diszkusszió elindítására alkalmas.

VEREBICS KATALIN, Cím nélkül, é. n.

FELHÍVÁS

a Magyar Művészeti Akadémia
köztestületi tagságára való jelentkezésre

A Magyar Művészeti Akadémia (MMA) közgyűlésének kezdeményezésére a 2014. március 1-jétől a módosult, a Magyar Művészeti Akadémiáról szóló 2011. évi CIX. törvénynek megfelelően, a Magyar Művészeti Akadémia köztestületi tagi személyi köre – jogi értelemben – jelentősen kiszélesedett.

A Magyar Művészeti Akadémia köztestületi tagságára jelentkezve felvételét kérheti, aki DLA fokozattal vagy a köztestület alapszabályának 2. mellékletében meghatározott hazai művészeti szakmai elismeréssel – az alapszabály a www.mma.hu/alapszabaly honlapoldalon elérhető – vagy külföldi szakmai elismeréssel rendelkezik.

A köztestület **2018. január 2.** napjától ismételten biztosítja a köztestületi tagságra felvételi kérelem benyújtását; a benyújtáshoz szükséges formanyomtatvány és adatkezelési nyilatkozat az MMA honlapjáról (www.mma.hu) tölthető le.

A felvételi kérelmet – kizárólag postai úton, tértivevényes küldeményként, **2018. február 5-ig** történő postára adás mellett – a Magyar Művészeti Akadémia Titkárságának címére (1368 Budapest, Pf. 242) kell beküldeni.